

Farklılaşan Ötekiler: Kürtlere ve Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Ekşi Sözlük'te Yer Alan Temsillerin Karşılaştırılması*

Berfin Çakın**

Öz

Türkiye'de sosyal kutuplaşmaya bağlı olarak ortaya çıkan ötekileştirme, yaygın olarak görülmektedir. Bilhassa 1990'lardan itibaren etnik, dinî ve ideolojik kutuplaşma, ötekileştirmeyi derinleştirmiştir. Gelişen teknolojinin bireylere verdiği özgür ve anonim olarak düşüncelerini sunma imkanı, farklı kesimleri hedef alabilen ötekileştirmenin sosyal medya aracılığıyla daha da keskinleşmesine sebep olmaktadır. Literatürde varolan çalışmalar, Kürtlerin toplumun en çok ötekileştirilen etnik grubu olduğunu ortaya koysa da, Suriyeli sığınmacıların gelişileyle değişen atmosfer Kürtlerin 'öteki' konumlarında da bir değişimin sinyalini vermektedir. Bu bağlamda, makalenin amacı, Ekşi Sözlük'te Kürtlere ve Suriyelilere yönelik kullanılan temsillerin farklılaşan unsurlarını ortaya koyarak, Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz temsillerin Kürtlerin 'öteki' konumlarını ne düzeyde etkilediğini tespit etmektir. Bu amaçla, Ekşi Sözlük entryleri aracılığıyla oluşturulan temsiller, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, Ekşi Sözlük'te Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturulan olumsuz temsillerin, Kürtlerin olumsuz temsillerinden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber, seçilen entrylerde Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesinin, toplumda bu iki sosyal grubun hiyerarşik olarak kurgusuna sebep olarak Kürtlere yönelik ötekileştirmeyi hafifletmiş olsa da, Suriyeli sığınmacıların bu karşılaştırma sebebiyle daha da fazla ötekileştirildiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ötekileştirme, Kürtler, Suriyeliler, Ekşi Sözlük.

Differentiated Others: Comparison of Representations of Kurdish People and Syrian Immigrants in Ekşi Sözlük

Abstract

Otherring in Turkey is extensively experienced depending on social polarization. Especially since the 1990s, ethnic, religious and ideological polarization has deepened the othering. The chances provided by new media such as the statement of free and anonymous views lead to the sharpening of the othering that can target at different segments through social media. Even though the existing studies demonstrate that the Kurds are the most marginalized ethnic group of the society, the changing atmosphere with the arrival of the Syrian asylum seekers signals a change in the 'other' positions of the Kurds. The aim of this article is that the differentiating elements of social representations used in Kurds and Syrians in Ekşi Sözlük and thereby, to diagnose to what extent negative representations towards Syrian asylum seekers influenced the 'other' position of Kurds. In order to determine this change, the social representations generated through the Ekşi Sözlük (Sour Dictionary) entries were analyzed by content analysis method. As a result of the study, the content of negative social representations towards Syrian immigrants and Kurds has changed to a great extent while negative representations for Syrian immigrants were found to be much higher compared to the Kurds. Furthermore, the othering of the Syrian immigrants diminished the othering of

Keywords: Othering, Kurds, Syrians, Eksi Sözlük.

*1-3 Kasım 2019 tarihinde düzenlenen Liberal Düşünce Kongresi'nde sunulan tebliğin gözden geçirilmiş metnidir.

**Doktora Öğr. | İstanbul Medeniyet Üni., Siyaset Psikolojisi | berfincakin@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2859-4317 | DOI: 10.36484/liberal.645944
Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 98, Bahar 2020, ss.65-81.
Gönderim Tarihi: 12 Kasım 2019 | Kabul Tarihi: 29 Haziran 2020

Giriş

Türkiye’de sosyal kutuplaşmaya bağlı olarak gelişen ötekileştirme, yaygın olarak görülmektedir. Bilhassa 1990’lardan itibaren Türkiye’de ötekileştirme, etnik, dini ve ideolojik kutuplaşma ile derinleşmiştir (Çelik vd., 2016). Toplumda görülen ötekileştirme ve kutuplaşma pratiklerinin, sosyal medyaya da yansımış olduğu görülmektedir. Sosyal medyada hem Suriyeli sığınmacılara (Yıldız, 2008; Kardeş vd., 2017; Öner-Özkan ve Özdemir, 2016; Çambay, 2019; Sunata ve Yıldız, 2018) hem de Kürtlere (Onbaşı, 2015; Arsan, 2014) yönelik söylem, temsil ve algı çalışmalarının tamamında olumsuz, ayrımcı ve ötekileştirici temsillerin, olumlu temsillerden çok daha fazla olduğu görülmektedir. Öte yandan, literatürdeki araştırmalar, büyük ölçüde tek bir gruba odaklandığı için karşılaştırmalı perspektif sunmakta eksikliklere sahiptir. Bu nedenle, bu çalışmanın temel amacı, ötekileştirme pratiklerinin hem Suriyeli sığınmacılara hem de Kürtlere yansıtıldığı önkabulünden yola çıkılarak, bu iki etnik grubun ötekileştirilmesinde farklılaşan temsilleri ortaya koymaktır. Bu bağlamda, ilk olarak Suriyeli sığınmacıların ve Kürtlerin ötekileştirilme pratikleri Ekşi Sözlük’te yer alan entryler aracılığıyla ortaya konulacaktır. İkinci olarak, her iki grubun da ötekileştirilmesine rağmen, son dönemde Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesinin Kürtlerin olumsuz temsilini geri plana ittiğine dair argüman, Ekşi Sözlük entryleriyle desteklenerek tartışılacaktır. Araştırma kapsamında hazırlanan soruları cevaplandırmak için, Ekşi Sözlük’ten seçilen entryler, içerik analizi yöntemiyle ele alınacaktır. Makalenin bulgularına geçmeden önce literatür taraması gerçekleştirilecektir.

Öteki ve Ötekileştirme

Ötekileştirme, post-kolonyal dönem içerisinde ortaya çıkan ve kimlik oluşturma süreçlerini anlamlandırmaya yardımcı olan bir kavramdır (Jensen, 2011). Ötekiyi kurgulamak, kişinin ya da grubun kendisini tanımlayabilmesi açısından hayati öneme sahiptir. “*Ego versus Alter*” (ötekine karşı ben) olarak konumlandırılan bu varoluş, bir “öteki” olması durumunda anlam kazanmaktadır (Güvenç, 1998). Toplumlar, kimlik oluşum süreçlerinde yer alan “biz” ve “öteki”yi çeşitli sosyal gruplar üzerinden tanımlamaktadırlar. Türkiye’de ötekileştirme, Çarkoğlu ve Toprak’ın 2009 yılında yaptıkları araştırmalarında tespit edildiği gibi, biz konumlandırması olan “Türk-Müslüman-Sünni” ye karşı ötekiler olan “Kürt, Alevi ve Gayri-müslüm” ekseninde gerçekleşmektedir. Bununla beraber toplum içinde aykırı olarak nitelendirilebilecek kişiliklere ise Türk toplumunun sıcak bakmadığını vurgulanmaktadır (Toprak ve Çarkoğlu, 2006:95).

Öteki ile kimlik arasında kuvvetli bir bağ vardır. Ulusal kimlik oluşumu, toplumdaki farklı grupları dışlamak ya da dahil etmek anlamına geleceği için; kimlik, bireylerin varoluşları ve hayatı algılayış biçimleri bağlamında oluşan, çoklu bir ben ve öteki kategorileşmesi içeren bir yapı olarak görülmüştür (Yıldız, 2008). Kültürün de kimliğin önemli bir parçası olduğu düşünüldüğünde, ötekinin inşasının kültüre dair temsiller etrafında şekillendiği düşünülebilir. Friedman'ın da tanımladığı gibi, kültürel kimlik, belirli bir topluluğa bir takım niteliklerin atfedilmesi ile oluşmaktadır (Friedman, 1994:29). Bununla beraber, bireyin kanda taşıdığı şekilde deneyimlenen kültürel kimliğin, etnik köken olarak bilinen şey olduğu da söyleyenebilir. Kültürü, ötekinin üretimindeki temel amaç olarak yorumlayan Abu-Lughod (2008:50) "ben" ve "öteki"nin zıtlıklarını üzerinden yaratılan bu ikiliğin, her zaman bir tür düzensiz veya hiyerarşik ilişki içerisinde olduğunu vurgulamaktadır. Kimliklerin temsiller aracılığıyla ya da temsillere karşı üretildiğini iddia eden Howarth (2002:26)'a göre "öteki" olduğumuzda, oluşturulan temsillere direnen ya da reddeden stratejiler geliştiririz ve böylece benlik algımızı koruruz. Bu, insanların sosyal ilişkilerimizi ve öz-kimlik yapılarımızı istila eden ırkçı ideolojilere ve ırkçı uygulamalara meydan okumak ve direnmek için sosyal temsilleri kullanmalarının yaratıcı yollarını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, sosyal dünyayı yeniden sunma eylemi, eleştirilme ve direnme olasılığını taşır.

Ötekileştirmenin vücut bulduğu sosyal temsiller ve klişeler (stereotypes) farklı gruplarla etkileşimimiz sonucu oluşan atıflardır. Kimliklerin bilişsel süreçler ile birleştiği noktada klişeler, temsiller ya da önyargılar oluşmaktadır. Klişeler, insanların sosyal karakteristiklerine dair bir dizi inancı yansıtır. 'Öteki'lerin özelliklerine aşırı odaklanma, kültürel farklılıkların üzerinde durularak klişeleri, hatta önyargıları artırarak, bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kültürel çıkmazlara yol açabilir ya da bir grubun üstünlüğünü göstererek onları farklılaştırmaya sebep olabilirler (Abdallah-Pretceille, 2006:476). Öte yandan klişeler, bireylerin hem kendilerini hem de 'öteki'lerini birer grup üyesi olarak tanımlamaları sebebiyle sosyal kategorizasyonu doğurabilir. Genellikle statik, sınırlı ve atıl olarak tanımlanan klişeler, içerikleri herkes tarafından paylaşılmadığı, bağlamsal ya da bireysel olarak belirlendiği için sıklıkla değişirler. Gruplararası etkileşim sürecinde, insanlar kendi gruplarında oluşturdukları ve öğrendikleri klişelerin bilişsel düzeni aracılığıyla davranış ve söylemlerini üretirler (Bar-Tal, 1997: 493).

Benzer şekilde, ötekinin bir başka tezahürü olan sosyal temsiller, bireyin dünyayı anlamlandırma sürecinde dahil olduğu iletişim karmaşasında ortaya çıkan, çoğunluk tarafından paylaşılan düşünceleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Moscovici, 1984 akt. Cirhinlioglu vd. 2006:163). Sosyal temsiller

klişelere benzer, temel ayırım temsillerin paylaşılma şeklini ve bu paylaşım modelinin gruplar arasındaki ve içerisindeki iletişimi nasıl etkilediğidir. Sosyal temsiller, fiziksel gerçeklikmiş gibi ele alınan sosyal yapıların oluşturulmasında hegemonik temsillerin gücünü vurgular (Liu vd., 2003). Sosyal temsil kuramını geliştiren Moscovici'ye göre, sosyal temsiller, sosyal realite ve sosyal bilgi birikiminin göstergesidir (Parker, 1987). Diğer bir deyişle, gruplararası sosyal etkileşim sonucu oluşan algıların yansıması olarak ifade edilebilecek olan sosyal temsiller, bir gruba dair insan zihninde oluşan düşünceleri anlamlandırmak için önemli bir işleve sahiptir. Son olarak, her ne kadar ötekiyi, kalıpları, önyargıyı, temsilleri anlamaya çalışsak ya da karşı koymak için çabalasak da, ötekileştirmenin imkansız olduğunu ifade etmek gerekir.

Sosyal Medyada Kürtlere ve Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Temsil Çalışmaları

Gelişen teknoloji ile birlikte, ötekileştirme pratikleri yeni medyada güçlü bir şekilde yer almaya başlamıştır. Sosyal medyayı geleneksel medyadan farklı hale getiren özellikler “zaman ve mekandan bağımsızlık, kullanım kolaylığı, interaktivite, kullanıcı içeriği, platformlar arası bağlantı, ölçülebilirlik ve fizikselden dijitalge geçiş” olarak sıralanabilir (Kırcova, 2015 akt. Akkılıç, 2018:19). Türkiye’de sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla beraber, sosyal gruplara yönelik ötekileştirici ve ayırıcı söylemler dikkat çekmeye başlamıştır.

Türkiye’de ötekileştirme pratiklerini genel bir perspektif ile Twitter paylaşımları üzerinden ele alan Karaman ve Işıklı’nın 2016 yılında Twitter’daki Etnik ve Dini Temelli Nefret Söylemlerinin Analizini yaptıkları çalışmalarında etnik temelli nefret söyleminin hedefinde Kürtler, Ermeniler ve Rumlar; inanç temelli nefret ve ayrımcılığın hedefinde ise Alevilerin, Ateistlerin ve Yahudilerin olduğu tespit edilmiştir (Karaman ve Işıklı, 2016). Türkiye’de kutuplaşma ve ötekileşmenin çizgilerinin ve taraflarının belirlendiği bir başka araştırma ise Çelik vd.(2016) tarafından etnik, ideolojik ve mezhepsel kutuplaşma bağlamında ele alınmıştır. Ele alınan etnik gruplardan Kürtler, Çelik vd. (2016)’nin araştırma bulgularına göre Türkiye’de ötekileştirilen gruplar içerisinde en istenmeyen öteki olarak ifade edilmiştir. Benzer şekilde Yeğen (2006) tarafından da Kürtlerin artık Türk ulusunun sadık ve asimile edilebilen Müslüman topluluğu yerine, Türklerin birincil ötekisi olarak görülmeye başladığı vurgulanmaktadır. Kürt meselesinin sosyal medyada tezahuru nefret söylemi, ifade özgürlüğü ve insan güvenliği bağlamında ele alan Onbaşı (2015), Kürt açılımı ile sosyal medyada Kürtlere karşı nefret söyleminin

arttığını iddia ederek, yaşanan sürecin Kürtlere kolektif haklarını savunmanın yanısıra önyargılarla savaşıması gerektiğini bir kez daha hatırlattığını vurgulamaktadır. Kürt Açılımı'nın yanısıra Kürt Sorununun dahi Kürtlerin ötekileşme sürecini perçinlediği, Kıbrıs (2014)'in kutuplaşma tuzağı olarak tanımladığı bir noktaya varmıştır. Buna göre, Kürt meselesi, Türkler ve Kürtler arasında milliyetçi-etnik bir çizgide kutuplaşmayı arttırdığı için Kürtler daha da ötekileştirilmektedir.

Türkiye'de en istenmeyen öteki konumunda olan Kürtler'in bu konumu ise yeni ötekiler ile değişmeye başlamıştır. 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş sonucu Türkiye'ye sığınan Suriyeliler, Türkiye'de ilk olarak "kardeş", "muhacir" ve "komşu" gibi olumlu temsiller ile tanımlanmışlar ancak zamanla olumlu temsiller, yerlerini olumsuz temsillere bırakmıştır. Son zamanlarda da Suriyeli sığınmacılara dair yapılan araştırmalarda, Suriyeli sığınmacılara yönelik ötekileştirici tavrın ve kutuplaşmanın arttığı görülmektedir (Konda, 2016; ORSAM-TESEV, 2015). Kardeş vd. (2017)'nin Suriyeli sığınmacılar ve Suriyeli çocuklara yönelik algıyı ölçmek için Ekşi Sözlük entryleri üzerinden yaptıkları çalışmalarında da, güvenlik sorunu, toplumsal huzurun bozulması ve toplumsal kalkınmanın önünde engel olması nedeniyle sığınmacılara yönelik olumsuz bir algı olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel medyada da Suriyeli sığınmacılara yönelik farklılaşan söylemlerin incelendiği Polat vd. (2018)'nin çalışmasında, Akit gazetesinin Suriyelileri kurban olarak tanımladıkları; Sözcü Gazetesinin ise ekonomik temelli haberlere yoğunlaşarak, Suriyeliler konusunda hükümeti eleştirdiği görülse de, Suriyelilere karşı önyargılı bir tutum sergilediği ve onları günah keçisi olarak ilan ettiği görülmektedir.

Benzer şekilde, Alp (2018)'in yerel medya üzerinden Suriyeli sığınmacılara yönelik ayrımcı ve ötekileştirici söylemi incelediği çalışmasında, Suriyeli sığınmacıların potansiyel suçlu olarak gösterildiği tespit edilmiştir. Türkiye'deki bazı yerel gazetelerin haberlerinin analiz edildiği araştırmada, elde edilen verilerde Suriyeli sığınmacılar suç ile ilişkili olarak temsil edilmekte, toplumu tehdit edici bir unsur olarak gösterilmektedir. Öte yandan, geleneksel ve yeni medya arasında Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemin farklılaştığını ortaya koyan Yıldız (2018)'in çalışmasında, Hürriyet Gazetesinin online haber portalı ile seçilmiş Twitter paylaşımlarını referans alarak yaptığı çalışmasında Suriyeli sığınmacılara yönelik söylemin Hürriyet haber portalında destekleyici kelimeler içerirken Twitter'da ise nefret söylemine dönüştüğüne dikkat çekmektedir. Yazıcı (2016) yeni medyanın Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret dilini, Ekşi Sözlük Örneği üzerinden incelediği çalışmasında, sığınmacılara yönelik yüksek düzeyde nefret söylemi içeren

entrylerin var olduğunu ve bu söylem içerisinde nefret dili özellikleri açısından en çok Düşmanlık/Savaş Söylemi kullanıldığını tespit etmiştir.

Literatürdeki araştırmaların ortak noktalarına bakıldığında, yeni medyanın ötekileştirmeye geleneksel medyadan daha yatkın olduğu görülmektedir. Yeni medyanın bu özelliğinin sebepleri, kullanıcılarına sağladığı çok yönlü etkileşim, özgürlük ve anonimlik olarak düşünülebilir (Dondurucu ve Uluçay, 2015). Bununla beraber, yeni medya okuryazarlığı ile bilişim etiği konusundaki eksiklikler de yeni medya ötekileştirici söylemin üretilmesinde önemli rol oynamaktadır (Karaman ve Işıklı, 2016). Bu makale, olumsuz temsiller yoluyla ötekileştirmeyi karşılaştırmalı bir perspektifte ele almaktadır. Bu karşılaştırmada etnik ötekileştirmenin özneleri olarak değerlendirilebilecek olan Suriyeli sığınmacılar ve Kürtler, seçilmiş Ekşi Sözlük entrylerinde yer alan temsiller aracılığıyla analiz edilecek, temsillerin ne düzeyde farklılaştığı ve tarafları ne düzeyde etkilediği ortaya konulacaktır.

Araştırmanın Yöntemi ve Araştırma Soruları

Araştırmanın amacı, Türkiye’de öteki olarak tanımlanan Suriyeli sığınmacılara ve Kürtlere yönelik ötekileştirici pratiklerin bir yansıması olan temsillerin analizini sunarak Suriyeli sığınmacılara yönelik artan olumsuz temsillerin Kürtlerin ötekileştirilmesini ne düzeyde etkilediğini sorgulamaktır. Bu amaçla araştırma iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen Ekşi Sözlük entryleri aracılığıyla hem Kürtlere hem de Suriyeli sığınmacılara yönelik temsillerin analizi yoluyla *“Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından, Suriyeli sığınmacılara ve Kürtlere yönelik oluşturulan temsiller ne düzeyde farklılaşmaktadır?”* sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır. İkinci bölümde ise, birinci bölümde elde edilen veriler ışığında Kürtlerden daha fazla olumsuz temsili olan Suriyeli sığınmacılara yönelik artan olumsuz temsillerin, Kürtlerin ‘öteki’ konumlarını hafiflettiği ya da geri plana ittiği argümanı, *“Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturulan olumsuz temsiller, Kürtlere yönelik temsilleri nasıl etkilemektedir?”* sorusunu cevaplamak amacıyla amaçlı örnekleme yoluyla seçilen Ekşi Sözlük entryleri aracılığıyla analiz edilecektir.

Ekşi Sözlük, belirli kelime ve konular hakkında, kayıtlı yazarların düşüncelerini dile getirdikleri, katılımcı sözlük olarak ifade edilen bir platformdur. 15 Şubat 1999’da “ssg” rumuzu ile sitede yer alan Sedat Kapanoğlu tarafından kurulan Ekşi Sözlük, başlangıçta kişisel bir günlük olarak kurulmasına karşın zamanla ülke gündemini belirleyen bir site haline gelmiştir (Gürel ve Yakın, 2007). Ekşi Sözlüğün araştırma kapsamında seçilme sebebi, Twitter

ve Facebook'taki karakter sınırlamaları ve hitap edilen kitlenin darlığı düşünüldüğünde, bu platformlara nazaran kullanıcılarına düşüncelerini ifade edebilmeleri için daha geniş bir alan sunmasıdır. Öte yandan Ekşi Sözlük, diğer katılımcı sözlük sitelerine göre daha fazla kullanıcıya sahip olup, en etkili sosyal mecralardan biri haline gelmiştir.

Araştırma, veri kaynağı olarak Ekşi Sözlük entrylerini kullandığı için araştırmanın sınırlılıklarını da belirtmek gerekmektedir. Öncelikle, araştırma sonuçlarının geneli temsil edebilirliği tartışılabilir. Bununla beraber, örneklem araştırmacının inisiyatifinde sınırlı sayıda entryden oluşturulduğu için de güvenilirlik ve temsil gücü anlamında sınırlıdır. Bu nedenle araştırma, yüksek bir güvenilirlik sunduğu iddiasında olmasa da, literatürde varolan araştırmalarla benzer sonuçlara ulaştığı düşünüldüğünde, anlamlı bir sonucun elde edildiği düşünülebilir.

Birinci bölüm için, 08.11.2000 tarihinde kusmuk rumuzlu kullanıcı tarafından açılan "Kürt" başlığında 101 sayfa entry; 10.08.2012'de workingdays rumuzlu kullanıcı tarafından açılan "Suriyeli sığınmacılar" başlığı altında ise araştırmanın yapıldığı tarih itibarıyla 528 sayfa entry bulunmaktadır. "Kürt" başlığı altında, "Suriyeli sığınmacılar" başlığından daha az sayıda entry bulunması ve zamansal etkilerden daha az etkilenmek amacıyla örneklem oluştururken 31.05.2014-05.10.2019 zaman aralığı belirlenmiş, her yılın aynı düzeyde temsil edilebilmesi ve sonuçların dönemsel olaylardan daha az etkilenmesi için örnekleme her yıl için eşit sayıda entry dahil edilmiştir.

Araştırma sorularını cevaplandırmak için, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi uygulanarak Ekşi Sözlük'te "Kürt" ve "Suriyeli Sığınmacılar" başlığı içerisinde seçilen entrylerin analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmada sosyal iletişim sonucu yaratılan temsillerin analizi söz konusu olduğu için, (Berelson, 1952:17) tarafından verileri objektif, sistematik ve nicel hale getirebilen bir metod olarak değerlendirilen içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Basit tesadüfi örnekleme yoluyla gerçekleştirilerek seçilen entrylerden, Suriyeli Sığınmacılar başlığı içerisinde toplam 120 entry içerisinde 208 temsile; Kürt başlığı içerisinde ise 120 entry içerisinde 162 temsile ulaşılabilmektedir. Analiz sürecinde NVivo 12 programından yararlanılmıştır.

1 Seçilme alternatifi olan bir diğer başlık olan "Kürtler", 52 sayfa entry içerdiği ve Hasan Cemal'in aynı isimli kitabına dair analizleri de barındırdığı için, Kürtler ile ilgili en fazla entrynin yer aldığı "Kürt" başlığı tercih edilmiştir.

Araştırmanın Bulguları

Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Temsiller

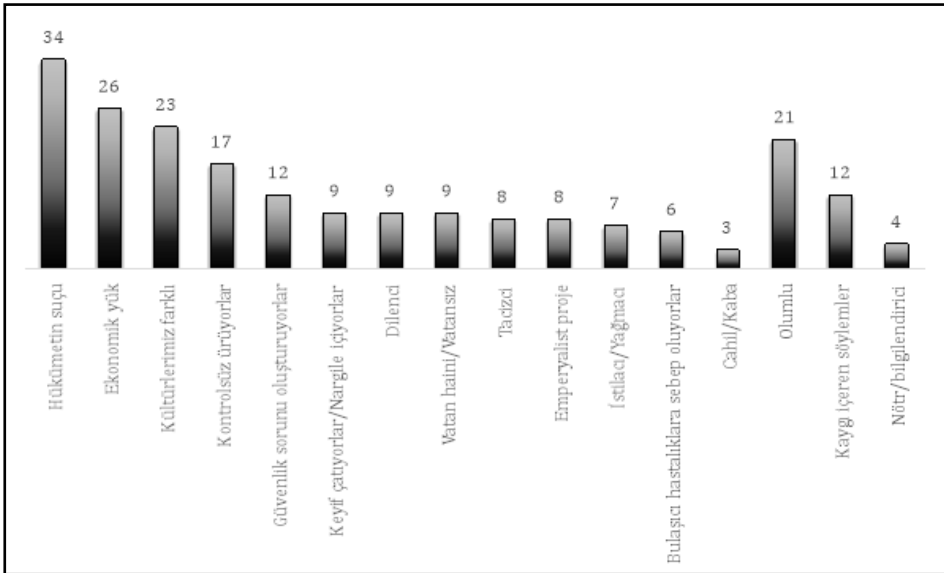
Ekşi Sözlük'te "Suriyeli sığınmacılar" başlığı altındaki seçilen entryler, olumlu-olumsuz-politik söylem-kaygı içeren söylem-nötr/bilgilendirici söylem olmak üzere beş ana tema oluşturularak kategorize edilmiştir. Bu temaların altında ise 13 kod oluşturulmuştur. Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu temsillerin frekansı 21, olumsuz temsillerin frekansı 137, politik söylem içeren temsillerin frekansı 34, kaygı içeren söylem frekansı 12, nötr/bilgilendirici söylem frekansı 4 olarak bulunmuştur. Suriyelilere yönelik olumsuz temsillerde en çok "ekonomik yük oluyorlar" f(26), "kültürlerimiz farklı" f(23), "kontROLSÜZ üRÜYORLAR" f(17) dile getirilmektedir. Suriyelilere yönelik olumsuz temsillerde en çok dile getirilen tema olan "ekonomik yük oluyorlar" f(26), Suriyeli sığınmacılara sağlanan yardımlara ve artan vergilere odaklanmaktadır. Ekşi Sözlük kullanıcıları, Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımı hükümetin yaptığını düşünerek, yardımları artan vergiler ile ilişkilendirmektedirler:

"bu kitleyi doyurmak için su bile lüks tüketim oldu, 3 kalem vergi alınıyor.) sağlık ücretsiz, ulaşım ücretsiz*, vergi vermiyorlar, üstüne dünyanın parasını alıyorlar. biz ise her gün ayrı bir zam ile, yeni vergiler ile yüzleşiyoruz bu kitleye bakabilmek için."

Suriyeli sığınmacılara yönelik en çok kullanılan ikinci temsil olan "kültürlerimiz farklı" f(23), Ekşi Sözlük kullanıcıları Türk kültüründe yaşanan bozulmaları Suriyeli sığınmacıların gelişi ile ilişkilendirmektedir:

"suriyeliler ülkeye giriş yaptığandan beri ülkenin kültüründe bozulmalar başladı. nerede kaldı türk insanının eski güveni ,ahlakı ve insanlığı. ben artık görmekte zorlanıyorum sözlük..."

Şekil 1: Suriyeli Sığınmacılara İlişkin Ekşi Sözlük'te İfade Edilen Temsiller

Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz temsillerden üçüncü en yüksek frekans “kontROLSÜZ ÜRÜYORLAR”f(17) ifadesindedir. Entrylerin birçoğunda Suriyelilerin kontROLSÜZ üremelerine yapılan vurguda, bu sorun eğitim, kültür ya da savaş psikolojisi gibi durumlar ile gerekçelendirilmek yerine böcek, köpek gibi benzetmeler yapılmaktadır:

“böyle köpek gibi doğurmaya devam etmelerine izin verilirse, bi 10 sene içinde türkiyeli sığınmacılar başlığından devam etmemiz gerekebilir.”

Olumsuz temsillerin yanında, sığınmacılara yönelik politikaları eleştiren, hükümetin sığınmacıları oy deposu olarak gördüğünü belirten entryler politik söylem teması ve “hükümetin suçu” f(34) koduyla analiz edilmektedir. Bu kod içerisinde yer alan eleştiriler, hükümetin hem süreci yönetememesi hem de sığınmacıları siyasal araç olarak kullandığı iddiasına odaklanmaktadır:

“arap kültürünü ve siyasal islami ülke içinde imamhatiplerle ve türevi işlerle yayamayan hükümet çareyi ithalinde buldu(...)”

Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz söylemlerden diğerleri ise, güvenlik sorunu oluşturuyorlar f(12), keyif çatıyorlar/nargile içiyorlar f(9), dilenci f(9), vatan haini f(9), tacizci f(8), emperyalist proje f(8), istilacı/yağmacı f(7), bulaşıcı hastalıklara sebep oluyorlar f(6), cahil/kaba f(3).

Sığınmacılara yönelik “Kaygı içeren söylemler” f(14) ise, sürecin gelişminden rahatsız olan ancak sığınmacıları kurban olarak gören bir yaklaşımı inşa etmektedir. Kaygı içeren söylemler, hem entegrasyon politikalarına, hem de sığınmacıların artan sayısına dair eleştirileri içermektedir:

“halı hazırda türkiye’de en az 5 milyon mülteci var. yeni gelecek göç dalgası ile birlikte bu sayı 7-8 hatta 10 milyon bile olabilir. ülke’deki şu kötü gidişatı durduracak hiçbir beyin ve mekanizma yok maalesef.”

Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu temsiller f(21), kullanıcıların hem kendi toplumlarını eleştirdiği, hem de ırkçı söylemlere karşı durduğu söylemleri yansıtmaktadır:

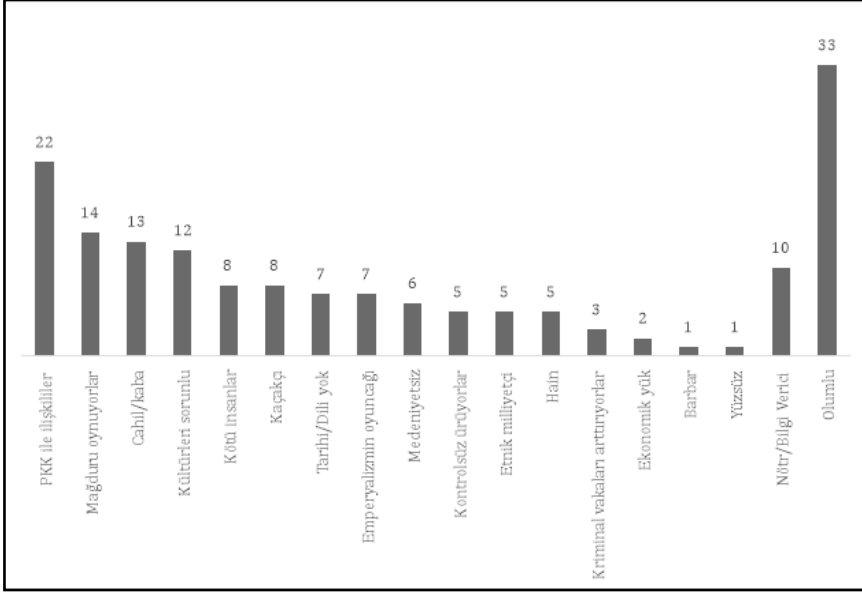
“onlar yokken bütün rezilliklerimizi, kepazeliklerimizi içimize sindirip, onlar gelince de hepsini üstüne yıktığımız insanlar.”

Son olarak sığınmacılara yönelik bilgilendirici paylaşım içeren entryler f(4), Suriyeli sığınmacıların uluslararası anlaşmalar kapsamında statülerinden ve geleneksel medyada yer alan Suriyeli sığınmacılara yönelik istatistiksel bilgilerden oluşmaktadır.

Kürtlere İlişkin Temsiller

Suriyeli sığınmacılara benzer şekilde, Kürtlere ilişkin sosyal temsillerde olumsuz özelliklerin daha fazla olduğunu görülmektedir. Kürtlerle ilgili 162 temsil, olumlu-olumsuz-nötr/bilgi verici ana temaları içerisinde 16 kod ile oluşturulmuştur. Kürtlere yönelik en yoğun olarak kullanılan olumsuz temsiller “PKK ile ilişkili” f(22), “Mağduru oynuyorlar” f(14) ve “Cahil/kaba” f(13)’dür.

Şekil 2: Kürtlere İlişkin Ekşi Sözlük’te İfade Edilen Temsiller

Olumsuz temsil ana temasına yakından bakılacak olursa, en çok kullanılan temsil “PKK İle İlişkili”-f(21)’dir. Ekşi Sözlük kullanıcılarının önemli bir kısmının, Kürtleri farklı ifadeler altında PKK ile ilişkili olarak etiketlediği görülmektedir:

“türkiye cografyasindakilerin % 85 - 90 ı pkklidir.”

Kürtlere yönelik olumsuz temsillerden en çok kullanılan ikinci temsil, “Mağduru oynuyorlar”-f(14) ifadesidir. Söz konusu ifade ile anlatılmak istenen, Kürtlerin hemen her konuda sürekli olarak mağdur rolü oynadığı ve bunda samimi olmadığıdır:

“görüp görülecek en mağdur topluluk. kaçakçıları öldürülünce bile mağdur olabiliyorlar çünkü. he taşıdıklarının silah olup olmadığına önemi yok tabi ki. dağda silahlı ölürseler yine mağdur oluyorlar. dağ olmasa da olur şehirde silahlı ölünce bile öyle oluyorlar.burada kürt savunuculuğu yapanlara araplara genelleme yaparken güzel ama kürtlere genelleme yapınca ağlarlar. bakın bi mağduriyet daha çıktı.”

En çok kullanılan üçüncü olumsuz temsil olan Cahil/Kaba-f(13) temsilinde ise, Kürtlerin eğitimli olsalar dahi cahil kalacaklarını ifade eden, önyargılı kullanıcılar olduğu görülmektedir:

“soylarının nereye dayandığı belli olmayan, cahillik ve cahilliğin ortadan kalması için yapılanlara her zaman karşı durmuş lafta idealist azınlık.”

En çok kullanılan bir diğer temsil olan “kültürleri sorunlu” f(12), Kürtlerin geleneklerine ve yaşayışlarına ilişkin önyargıları içermektedir. Bazı Ekşi Sözlük kullanıcıları, Kürtlerin başlık parası, kuma getirme gibi uygulamalara sahip çıktığı ve bu nedenle ilkel bir toplum olduğunu iddia etmektedir:

“Kürtler hala başlık parası denen iğrenç geleneklerine sahip çıkan ve çıkmaya devam eden, (...) kuma getirme ve çocuk yaşta gelin etme gibi çağdışı gelenekleriyle modern olarak düşünülmediğinde gerçekten ilkel bir toplumdur.”

Kürtlere ilişkin diğer olumsuz temsiller incelendiğinde, kullanıcıların kötü insanlar f(8) tanımı Kürtler ile ilgili bir tecrübelerinden kaynaklanmaktadır; doğrudan Kürtleri kötü gördüğü için istemediğini ve sevmediğini ifade eden kullanıcılar mevcuttur. Kaçakçı f(8) temsilinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaygın olduğu iddia edilen kaçak elektrik kullanımı ve uyuşturucu kaçakçılığı ile ilgili Kürtleri suçlu tutma durumu söz konusudur. Tarihi/dili yok f(7) temsilinde, Kürtlerin bir dillerinin ya da kültürlerinin olmadığı, Farsçaya çok benzediği için Kürtçe diye bir dilden de bahsetmenin mümkün olmadığını ifade eden kullanıcılar mevcuttur. Emperyalizmin oyuncağı f(7) ifadesinde, bazı kullanıcılar Kürtlerin Batı ile işbirliği yaparak ülkelerine ihanet ettiğini iddia etmektedirler. “Medeniyetsiz” f(6) temsili de kültürel olarak ötekileştirmeye benzer şekilde ifade edilerek; Kürtleri medeniyetsiz olarak etiketleme söz konusudur. “Kontrolsüz ürüyorlar” f(5) ifadesi bazı Kürtlerin çok çocuk yapmasına duyulan öfkenin bir temsilidir. Bazı Ekşi Sözlük kullanıcıları Kürtleri “etnik milliyetçi” f(5) olarak tanımlayarak, kendi milliyetçiliklerinin nedenini bu durum ile ilişkilendirmektedir. Ve son olarak, hain f(5) temsili kullanıcıların, bazı Kürtlerin yaptıklarını genelleştirerek tüm Kürtleri devlet karşısında konumlandığını göstermektedir.

Olumlu f(33) temsillerde ise Kürtlerin de Türkler gibi sadece insan olduğunu belirten ya da Kürtleri yakından tanıdığından önyargısının kırıldığından bahseden Ekşi Sözlük kullanıcılarının olduğu görülmektedir:

“sen gibi, ben gibi, biz gibi...onlarda herkes gibi önce insan”

Nötr/Bilgi verici f(10) paylaşımlarda ise, Kürtlerin Mezopotamya kökenli bir etnisite olduğu ve dillerinin Farsi kökenli olduğuna dair geniş çaplı bilgiler verildiği görülmektedir:

“Fars kültürüne yakın bir dil yapısına sahip bir millet. ms 2. yüzyılda güneydoğu anadolu için “kürt dağları” tabirini kullanan batlamyus’tan itibaren var bu dil. farsçanın bir kolu olduğu da çok açık. her dil kadar yabancı kelime içeriyor. bu dili konuşan da bir insan grubu var. diğer milletleri küçümsemek yerine bu güzelim dilin veya bu güzel dili konuşan insanların tarihi hakkında araştırma yapsalar çok daha güzel bir milliyetçilik örneği sergilemiş olurlardı.”

Genel olarak değerlendirmek gerekirse, seçilen Ekşi Sözlük entryleri ışığında Kürtlere yönelik olumsuz temsillerin olumlu temsillerden daha fazla olduğu görülmektedir. Olumlu temsillerde kullanıcılar insaniyet vurgusu yapmakta ya da ırkçı paylaşımlara öfke duyduklarını belirtmektedir. Nötr/Bilgilendirici paylaşımlarda ise Kürtlerin tarihi, kültürü ve diline dair objektif olarak değerlendirilebilecek bilgiler verilmektedir.

Yeni ve Eski Ötekiler: Karşılaştırarak Ötekileştirme mi?

Çalışmanın bu bölümünde, ortaya konulan temsillerin yardımıyla Suriyeli sığınmacıların yeni ‘öteki’ler olarak ortaya çıkışının, eski öteki konumundaki Kürtleri ne düzeyde etkilediği tartışılacaktır. Önceki bölümde tespit edildiği gibi, Suriyeli sığınmacılara ve Kürtlere yönelik temsillerin büyük çoğunluğunun olumsuz olması, bu iki sosyal grubun ötekileştirildiğinin en büyük kanıtıdır. Bununla beraber, seçilen Ekşi Sözlük entrylerinde Kürtlere ilişkin olumsuz temsillerin, Suriyeli sığınmacılardan daha az olduğu görülmektedir. Bu durum, ikinci bölümün argümanının şekillenmesine yardımcı olmaktadır. Konuyla ilgili seçilen Ekşi Sözlük entrylerinde Kürtlerin, Suriyeli sığınmacıların gelişinden etkilendiği anlaşılmaktadır. Örneğin, aşağıdaki entryde yer alan üniversiteli bir sözlük yazarının ifadeleri, ötekileşmenin öznelere dair bu değişimi kanıtlar niteliktedir:

“sayelerinde kendimi bir nebze de olsa ‘bu ülkenin vatandaşı ve değerli’ hissetmemi sağlayan insanlardır.üniversite okurken ev arıyordum. görüştüğüm ev sahiplerinin ilk sorusu “bekar mısın”, ikinci sorusu ise “nerelisin” oluyordu. bekarım deyince karşıdan ya dıt dıt dıt sesi veya “bekara ev vermiyorum dıt dıt dıt” yanıtı alıyordum. Nişanlıyım (külliye yalandı) deyince de ikinci soruya geçiyorlardı. cevap mardinliyim olunca neredeyse hiç şaşmazlardı. “kusura bakma, evi dün eşim vermiş veya oğlum/kızım evlenecek onlar oturacak.” bugünlerde yine ev arıyorum.ama artık görüştüğüm ev sahiplerinin ilk sorusu “suriyeli misin?” oluyor. yok değilim mardin’liyim diyorum. adamların kafasında yeşil correct işareti yanıyor. ve tamam gel eve bakalım deyip ev şöyle iyi böyle iyi diye anlatmaya başlıyorlar. yani sevgili suriyeliler ben de sizi gördüğüm yerde “çıkıp gitseniz keşke memleketinize” diyorum içimden ama biraz daha mı kalsanız acaba. sayenizde buralı olduğumuzu daha yeni yeni anlıyoruz çünkü. belki de siz gidince sıra yine bize gelecek diye korkuyorduzdur.kim bilir.”

Bir Kürt öğrencinin bu ifadesi, gecekondularda kentlinin “öteki”si olarak yaşayan insanların da kendi muhitlerinde zamanla ötekisini yarattığı bir sürece işaret ederek “Ötekinin Ötekisi” kavramını kullanan Erman ve Eken (2004:67)’in kavramsallaştırması bağlamında da düşünülebilir. Kürtler ve Suriyeli sığınmacılar sözkonusu olduğunda da benzer bir süreç yaşanmaktadır. Örneğin aşağıdaki entryde, Kürtler bu topraklarda yıllardır yaşamış ve bedel ödemiş insanlar olarak resmedilirken, Suriyeliler bu topraklarda yaşamaya hakkı olmayanlar olarak kodlanmaktadır:

“...güzelim ülkede yıllardır birlikte yasadıkları kürtlere vermedikleri kadar hak verdiler bunlara. bu kadar masrafi gariban kürt çocuklarını eğitlendirmek için yapsalardı, terör merör kalmayacaktı. her yere arapça isimler levhalar takılıyor ama gerizekali sürüsü olduğu gibi izliyor olanları. kürtçe assalar hemen allerjilerinden al aşağı ederlerdi o levhaları. halbuki biri bu ülkenin yıllarca bu topraklarda yaşamış evladi, digeri dagdan gelmiş bu topraklarda yaşamaya hiçbir hakkı olmayan ve hiçbir bedel ödemiş birileri. yazık sadece... kürt değilim ama olsaydım, suriyelilere verilen kıymetin, harcanan paranın yıllardır bana layık görülmemesine çok kızardım.”

Bir başka entryde, Ekşi Sözlük kullanıcısı tarafından Suriyelilerin tek yararı, Kürtlerin ‘kıymetinin bilinmesi’ni kolaylaştırmak olarak değerlendirilmektedir. Bununla beraber, Kürtler ahlakları, prensipleri olan insan olarak değerlendirilirken Suriyelilerin bu özelliklerden noksan oldukları ima edilmektedir:

“şu ana kadar görülen tek yararları kürtlere olmuştur. suriyeli’ler gelmeden önce kürtler şöyle, kürtler böyle diyenler bu arkadaşları görünce kürtler bizden, ahlakları, prensipleri var demeye başladı. son zamanlarda ülkemizde kürtlerin hem siyasi hem kültürel değeri dolardan hızlı yükseliyor maşallah.”

Ekşi Sözlük kullanıcısı, Suriyelilerin Kürtlere yapılan ırkçılığı bitirdiğini düşünmektedir ancak Suriyelilerin bu süreçte ırkçılığa maruz kalması konu edilmemektedir :

“tek yararları sanırım kürtlere yapılan ırkçılığı bitirmeleri. birkaç yıl önce “en iyi kürt ölü kürt” diyenler suriyelileri görünce “olum kürtler şeker gibi insandır” demeye başladı.”

Her ne kadar Suriyeli sığınmacıların ‘öteki’leşmesi, Kürtlerin ötekileşmesini hafifletmiş gibi gözükse de; süreç esasında Suriyeli sığınmacıların ötekileşmesini kamçılamaktadır. Bu nedenle durumu özetleyen en doğru ifade, artık ötekileştirmenin karşılaştırılarak yapılmaya başlandığıdır. Aşağıdaki entryde insanlar arasında bir hiyerarşi olduğu ve bu hiyerarşinin, Suriyeli sığınmacıların gelişiyile değiştiği vurgulanmaktadır:

“zaten kürtlerin ve türklerin levellerinde çok bir fark yoktu ama kürtlere karşı tepeden bakan insanların bakış açısıyla birkaç “level” yukarı çıkmış oldu kürtler. “kürtler iyidir kardeşim bunlar neymiş böyle” diyen insanları sık sık

duyuyorum bu aralar. suriyelilerin toplumsal bilinç açısından tek katkısı bu oldu sanırım ülkeye.”

Genel olarak değerlendirildiğinde, hem Kürtler hem de Türkler, Suriyeli sığınmacılar ile Kürtleri karşılaştırarak ötekileştirme yapmaya devam etmektedir. Entrylerin analizinde, kullanıcıların Suriyeli sığınmacıları Kürtler ile karşılaştırarak, ‘öteki’ler arasında bir hiyerarşi oluşturmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Böylece bir sosyal gruba yönelik ötekileşmesinin azalması, bir başka grubun daha fazla ötekileşmesini gerektirmektedir. Diğer bir deyişle, ötekileştirme, asla yok olmadığı için karşılaştırarak da devam etmektedir.

Sonuç

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de öteki olarak tanımlanan Suriyeli sığınmacılara ve Kürtlere yönelik ötekileştirici pratiklerin bir yansıması olan temsillerin analizini sunarak Suriyeli sığınmacılara yönelik artan olumsuz temsillerin Kürtlerin ötekileştirilmesini ne düzeyde etkilediğini sorgulamaktır. Araştırmanın bulguları, sosyal medyada Kürtlere ve Suriyeli sığınmacılara yönelik nefret söylemi ve sosyal temsillerin konu edildiği diğer araştırmaların sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Araştırma verileri, Ekşi Sözlük’ten seçilmiş entrylere dayalı olduğu için, toplumun tamamında böyle bir temsil olduğunu iddia etmek güçtür ancak sosyal medyanın anonimliği, kullanıcılara gerçek düşüncelerini ifade etmede daha fazla özgürlük alanı sağladığı için örneklemin toplumu temsil etme imkanı artmaktadır. Bu nedenle, araştırmanın sınırlılıklarına rağmen, bulgular genel bir perspektif sunmaktadır.

Araştırmanın sonuçları detaylı olarak incelendiğinde, seçilen Ekşi Sözlük entrylerinde hem Kürtlere hem de Suriyeli sığınmacılara yönelik temsillerin çoğunlukla olumsuz olduğu ancak Kürtlere yönelik olumsuz temsillerin daha az olduğu görülmektedir. Temsiller detaylı olarak incelendiğinde Suriyeli sığınmacılara yönelik entrylerde en fazla “*ekonomik yük oluyorlar*”, “*kültürlerimiz farklı*”, “*kontROLSÜZ üriyorlar*”, “*güvenlik sorunu oluşturuyorlar*” temsilleri kullanılırken; Kürtlere yönelik ise “*PKK ile ilişkiler*”, “*mağduru oynuyorlar*”, “*cahil/kaba*” temsilleri dile getirilmektedir. Her iki sosyal gruba yönelik dile getirilen, en yüksek frekanslı olumsuz temsiller, “*kültürlerimiz farklı*” ve “*kontROLSÜZ üriyorlar*”dır; ancak bu temsiller Suriyelilere yönelik olarak Kürtlerden daha fazla kullanılmaktadır. Bu bağlamda, “*Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından, Suriyeli sığınmacılara ve Kürtlere yönelik oluşturulan temsiller ne düzeyde farklılaşmaktadır?*” sorusuna cevap olarak, Kürtlere ve Suriyeli sığınmacılara yönelik ötekileştirici temsillerin büyük ölçüde farklılaş-

tığı, ancak ortak temsillerde dahi Suriyelilere yönelik daha fazla olumsuz temsilin dile getirildiği ifade edilebilir.

İkinci bölüm için cevaplanmaya çalışılan “*Ekşi Sözlük kullanıcıları tarafından Suriyeli sığınmacılara yönelik oluşturulan olumsuz temsiller, Kürtlere yönelik temsilleri nasıl etkilemektedir?*” sorusuna dair, seçilen entrylere dayanarak Türkiye’de Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesi, Kürtlerin ötekileştirilmesini hafifletmiş olsa da, Suriyeli sığınmacıların bu karşılaştırma sebebiyle daha da fazla ötekileştirildiği yorumu yapılabilir. Erman ve Eken (2004)’in çalışmalarında öne sürdüğü, kentlinin ötekisi konumunda olan gecekondularının da kendi ötekilerini oluşturduğu fikrine dayanan “*Ötekinin Ötekisi*” kavramsallaştırmasına da atıfta bulunularak, Suriyeli sığınmacılar ve Kürtler arasında ötekileştirmeye dair yaşanan bu çarpıcı değişim vurgulanmaktadır. Bazı Kürt sözlük kullanıcılarının Suriyeli sığınmacıların gelişiyi kendilerini eskisi kadar öteki hissetmediklerini belirtmeleri, “yeni öteki” olan Suriyeli sığınmacıların ötekileştirilmesinin, “eski öteki” olan Kürtleri ne düzeyde etkilediğini sorgulamamıza sebep olmuştur. Bununla beraber, bazı Türk sözlük kullanıcılarının ise Suriyeli sığınmacılara yönelik olumsuz düşüncelerini ifade ederken sıklıkla Suriyelileri, Kürtler ile karşılaştırdıkları ve Kürtlere yönelik daha olumlu düşüncelere sahip olduklarını belirtmeleri, karşılaştırarak yeni bir ötekileştirme gerçekleştirildiğinin sinyalini vermektedir.

Hem Suriyeli sığınmacılara hem de Kürtlere yönelik olumsuz temsilleri tetikleyen söylemler ya da politikalar incelenerek azaltılmaya çalışılmalıdır. Bu bağlamda, Suriyeli sığınmacılara yönelik entegrasyon politikalarının geliştirilmesi ve bu politikaların şeffaflıkla yürütülmesi, sığınmacılara yönelik olumsuz temsillerin azaltılmasında önemli rol oynayacaktır. Suriyeli sığınmacılara yönelik temsillerin önemli bir bölümünde, yaşananlardan hükümeti sorumlu tutan bir yaklaşım söz konusu olduğu için, hükümetin daha aktif olması beklenmektedir. Kürtlere yönelik olumsuz temsillerin azaltılması için ise benzer politikalar üretilmelidir ancak Kürt sorununun kutuplaşmayı artırdığı yönündeki çalışmalar da gözönüne alındığında, sorunun taraflarına yönelik uzlaşmacı politikalar izlenmelidir. Genel olarak ‘öteki’yi değerlendirmek gerekirse, Kürtlerin ötekileşmelerinin azalması dahi, Suriyeli sığınmacıların ötekileşmesini artırır niteliktedir. Ötekiye ihtiyaç azalmayacağı için, Kürtlere yönelik olumlu temsillerin artışı, bir başka grubun ötekileşmesinden geçmektedir. Bu nedenle ‘öteki’ler sosyal temsilleri sebebiyle farklılaşsa da, hegemon gücün ‘öteki’ye ihtiyacı sebebiyle her daim varolacaktır.

Kaynakça

- Abdallah-Pretceille, M. (2006). Interculturalism as a paradigm for thinking about diversity. *Intercultural education*, 17(5), 475-483.
- Abu-Lughod, L. (2008). Writing against culture. In *The cultural geography reader* (pp. 62-71). Routledge.
- Akkılıç, S. (2018). *Bir Ötekileştirme Mecrası Olarak Sosyal Medya: Ekşi Sözlük ve Ermeniler*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 3(2), 143-172.
- Arşan, E. (2014) Savaşı ve Barışı Çerçevelemek: Türk ve Kürt Basınında Öteki Acının Tanıklığı in: İnceoğlu, Y. & Çoban, S. (eds) Azınlıklar, Ötekiler ve Medya, ss. 144-165 (İstanbul: Ayrıntı).
- Bar-Tal, D. (1997). Formation and change of ethnic and national stereotypes: An integrative model. *International Journal of Intercultural Relations*, 21(4), 491-523.
- Berelson, B. (1952). Content analysis in communication research. Free Press.
- Cirhinlioğlu, F. G., Aktaş, V., & Özkan, B. Ö. (2006). Sosyal Temsil Kuramına Genel Bir Bakış. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi Aralık.Cilt : 30 No:2 163-174.
- Çambay, S. (2019). Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Dijital Gazetelerdeki Temsil Sorunu. *Electronic Turkish Studies*, 14(1).
- Çelik, A. B., Bilali, R., & Iqbal, Y. (2017). Patterns of 'othering' in Turkey: a study of ethnic, ideological, and sectarian polarisation. *South European society and politics*, 22(2), 217-238.
- Doğanay, Ü., & Keneş, H. Ç. (2016). Yazılı basında Suriyeli 'mülteciler': Ayrımcı söylemlerin rasyonel ve duygusal gerekçelerinin inşası. *Mülkiye dergisi*, 40(1), 143-184.
- Dondurucu, Z. B., & Uluçay, A. P. (2015). Yeni medya ortamlarında nefret söylemi: Eşcinsellere yönelik nefret söylemi içeren videoların Youtube üzerinden incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 875-902.
- Erman, T., & Eken, A. (2004). The "Other of the Other" and "unregulated territories" in the urban periphery: Gecekondu violence in the 2000s with a focus on the Esenler case, Istanbul. *Cities*, 21(1), 57-68.
- Friedman, J. (1994). *Cultural identity and global process* (Vol. 31). Sage.
- Gillespie, A. (Ed.). (2006). *Becoming other: from social interaction to selfreflection*. IAP.
- Gürel, E., & Yakın, M. (2007). Ekşi Sözlük: postmodern elektronik kültür. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 4(4), 203-219.
- Güvenç, B. (1998) Türkiye'de ve Almanya'da Türk Olmak. *Wast ist ein Deutscher? Wast ist ein Türke? Alman Olmak Nedir? Türk Olmak Nedir?* Deutsch-Türkisches Symposium, 440-445, Hamburg: Körber-Stiftung.
- Howarth, C. (2002) Using the theory of social representations to explore difference in the research relationship. *Qualitative Research*, 2(1), 21-33.
- Jensen, S. Q. (2011) Othering, identity formation and agency. *Qualitative studies*, 2(2), 63-78.
- Karaman, H., & Işıklı, Ş. (2016). Twitter'daki Dini ve Etnik Temelli Nefret Söylemlerinin Analizi. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 7(25).
- Kardeş, S., Banko, Ç., & Akman, B. (2017) Sosyal medyada Suriye'li sığınmacılara yönelik algı: bir sözlük değerlendirmesi. *Göç Dergisi*, 4(2), 185-200.

- Kıbrıs, A. (2014). The polarization trap. *Studies in Conflict & Terrorism*, 37(6), 492-522.
- Konda (2016). Suriyeli Sığınmacılara Bakış. <https://konda.com.tr/tr/rapor/suriyeli-siginmacilara-bakis/> [Erişim Tarihi: 19.04.2020].
- Liu, J. H., Ng, S. H., Loong, C., Gee, S., & Weatherall, A. (2003). Cultural stereotypes and social representations of elders from Chinese and European perspectives. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 18(2), 149-168.
- Narlı, N., Özaşçılar, M., & Turkan Ipek, I. Z. (2020). Turkish Daily press framing and representation of Syrian women refugees and gender-based problems: Implications for social integration. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 18(1), 1-21.
- Onbaşı, F. G. (2015). Social media and the Kurdish issue in Turkey: Hate speech, free speech and human security. *Turkish Studies*, 16(1), 115-130.
- ORSAM-TESEV (2015). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. ORSAM (Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi) Rapor No: 195, (Haz: O.Orhan, S. SenyücelGündoğar) ss1-40, <http://tese.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/>
- Özdemir, F., & Öner-Özkan, B. (2016). Türkiye'de sosyal medya kullanıcılarının Suriyeli mültecilere ilişkin sosyal temsilleri. *Nesne Psikolojisi Dergisi*, 4(8), 227-245.
- Parker, I. (1987). "Social representations": Social psychology's (mis) use of sociology. *Journal for the theory of social behaviour*.
- Polat, F., Subay, Ö. Ö., & Ulutürk, A. S.(2018). Reading Xenophobia in Turkish Media Through Syrian Refugees: Samples of Yeni Akit and Sözcü Newspapers. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(10), 135-146.
- Sunata, U., & Yıldız, E. (2018). Representation of Syrian refugees in the Turkish media. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 7(1), 129-151.
- Toprak, B. & Çarkoğlu, A. (2006). Değişen Türkiye'de Din, Toplum ve Siyaset. *TESEV Yayınları, İstanbul*.
- Yazıcı, T. (2016). Yeni Medyanın Nefret Dili: Suriyeli Mültecilerle İlgili Ekşi Sözlük Örneği. *Global Media Journal*, 5, 7 13): 115-136.
- Yıldız, E. (2008) Twitter'da ve Çevrimiçi Bir Gazetede Yer Alan Nefret Söylemlerinin Karşılaştırılması: Suriyeli Mülteciler Örneği. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 760-793.